

DICCIONARI DER ARANÉS

Ampliacion 2023

Es definicions an estat aportades per:

Antòni Nogués

Eduardo Orduña

Lourdes Santacruz

Maria José Estévez

Tònho Castet

Eth document finau a estat corregit per Miquèu Segalàs, president dera Seccion Aranesa der Institut d'Estudis Aranés - Acadèmia Aranesa dera Lengua Occitana, e Ròsa Maria Salgueiro, vicepresidenta der Institut d'Estudis Aranés - Acadèmia Aranesa dera Lengua Occitana. A estat aprovat ena session dera Seccion Aranesa deth dia 10 de març de 2023

abelhèr	<i>n</i>	<i>m</i>	Aabitatge d'ua comunitat d'abelhes format per ua estructura de cera e nombroses céles exagonaus.
acarament	<i>n</i>	<i>m</i>	Accion d'acarar.
acaricida	<i>n</i>	<i>m</i>	Que destruís es acarids. 2. Substància tenguda entà eliminar es acarids o contrarotlar-ne era poblacion.
acarids	<i>n</i>	<i>m</i>	Grop d'aracnids damb eth còs articulat e es extremitats ben desvolopades, qu'ena sua majoritat son parasits.
acarnament	<i>n</i>	<i>m</i>	Accion d'acarnassir-se.
acarnar	<i>v</i>	<i>intr</i>	Agarrar-se impetuositament, obstinadament en un combat.
acarnassir	<i>v</i>	<i>intr</i>	Veir acarnar
acarnir	<i>v</i>	<i>intr</i>	Veir acarnar.
acaumar	<i>v</i>	<i>tr intr</i>	Auer dificultat d'alendar pr'amor dera calor.
acavalar	<i>v</i>	<i>tr</i>	1. Méter era cama entre es cames (d'un que cor o camine) pr'amor de hèr-lo a quèir. 2. Meter-se calamic-calamac sus bèra causa. 2. Botar-se calamic-calamac sus quauqua causa.
acceleracion	<i>n</i>	<i>f</i>	Aument graduau dera velocitat d'un moviment o d'ua accion quinsevolha. Mecanisme que regule era entrada de combustible en motor e que permet d'aumentar mès o mens era marcha d'un veïcul.
accelerador, -ora	<i>adj n</i>	<i>m f</i>	2. Qu'accelère.
accelerograf	<i>n</i>	<i>m</i>	Aparelh entà registrar graficament es variacions dera acceleracion d'un còs en moviment.
acceleromètre	<i>n</i>	<i>m</i>	Aparelh entà mesurar era acceleracion des moviments e estudiar-ne es conseqüéncies e es efèctes.
accentuable, -a	<i>adj</i>	<i>m f</i>	Que se pòt accentuar.
acceptabilitat	<i>n</i>	<i>f</i>	Qualitat d'acceptable.
acceptablament	<i>adv</i>		D'ua manèra acceptabla.
acceptant, -a	<i>n</i>	<i>m f</i>	Persona que s'obligue a pagar ua letra de cambi coma destinatari dirècta o deutor principau. 2. Persona qu'accèpte un eretatge.
accession	<i>n</i>	<i>f</i>	Accion d'accendir
accessit	<i>n</i>	<i>m</i>	Recompensa immediatament inferiora ath prèmi.
accessòriament	<i>adv</i>		D'ua manèra accessòria, en tot acompañar era causa principau.
accidéncia	<i>n</i>	<i>f</i>	Eveniment accidentau.
accionar	<i>v</i>	<i>tr</i>	1. Méter en marcha un mecanisme. 2. Exercir ua accion.
acefal, -a	<i>adj n</i>	<i>m f</i>	1. Mancat de cap. 2. Crestian que non arreconeish un cap superior.
acefàlia	<i>n</i>	<i>f</i>	Qualitat d'acefal, manca de cap.
acepcion	<i>n</i>	<i>f</i>	Significat diferenciat d'un mot polisemic. 2. Parcialitat entà ua persona o ua causa.
acerat, -ada	<i>adj</i>	<i>m f</i>	D'acèr; semblant ar acèr.
acèrb, -a	<i>adj</i>	<i>m f</i>	1. Aspre ath paladar. 2. Crudèu, rigorós.
acèrbament	<i>adv</i>		D'ua manèra acèrba.
acerbitat	<i>n</i>	<i>f</i>	Qualitat d'acèrb.
acès	<i>n</i>	<i>m</i>	Lòc a on s'ei a cubèrt deth vent, des injúries deth temps.
acetamida	<i>n</i>	<i>f</i>	Amida der acid acetic, de formula CH ₃ CONH ₂
acetat	<i>n</i>	<i>m</i>	Sau der acid acetic.
acetic, -a	<i>adj</i>	<i>m f</i>	Relatiu o pertanhent ar acid acetic.
acetificacion	<i>n</i>	<i>f</i>	Formacion d'acid acetic efectuada biologicament, coma era transformacion de vin en vinagre.
acetificar	<i>v</i>	<i>tr</i>	Transformar en acid acetic.

acetil	<i>n</i>	<i>m</i>	Grop acil derivat der acid acetic, que pòt existir tanben coma radicau o coma cation.
acetilolina	<i>n</i>	<i>f</i>	Acetic dera colina, mejancèr quimic ena transmission der impuls nerviós.
acetilèn	<i>n</i>	<i>m</i>	Idrocarbur gasós, qu'alugue damb ua llama fòrça ludenta.
acetona	<i>n</i>	<i>f</i>	Cetona liquida volatila, producte dera oxidacion metabolica des grèishi e de quauqui aminoacids, tenguda coma dissolvent d'esmalts.
achèro	<i>n</i>	<i>m</i>	Gigant. Èster fabulós de grana estatura.
aciclic, -a	<i>adj</i>	<i>m f</i>	1. Que non ei dispausat en cicles. 2. Que non contie cap cadia barrada d'atòms (en quimica).
acicicular, -a	<i>adj</i>	<i>m f</i>	1. Qu'a forma d'agulha. 2. Que cristallize en acicles.
acidificacion	<i>n</i>	<i>f</i>	Accion d'acidificar o d'acidificar-se.
acidificant, -a	<i>adj</i>	<i>m f</i>	Qu'acidifique.
acidificar	<i>v</i>	<i>tr intr</i>	1. Hèr a tornar acid. 2. Vier a èster acid.
acidimetria	<i>n</i>	<i>f</i>	Mesurament volumetric dera quantitat d'acid liure en ua solucion. 1. Que presente afinitat pes colorants acids. 2. Leucocit damb un granuls que se tinten de vermell damb colorants acids
acidofil, -a	<i>adj</i>	<i>m f</i>	d'anilina. 3. Qu'a besonh d'un subtract acid entà desenvolopar-se. Ex. Planta acidofila.
acidòsi	<i>n</i>	<i>f</i>	Alteracion der equilibri acid-basic der organisme, quan se produsís un augment dera aciditat o un amendritment dera resèrva alcalina.
acidular	<i>v</i>	<i>tr</i>	Acidificar leugèrament ua solucion.
acidulat, -ada	<i>adj</i>	<i>m f</i>	D'acièr.
acierar	<i>v</i>	<i>tr</i>	Transformar eth hèr en acièr
aceratge	<i>n</i>	<i>m</i>	Accion e efècte d'acierar.
acinèsia	<i>n</i>	<i>f</i>	Manca o reduccio dera foncion motora.
acinetic, -a	<i>v</i>	<i>tr</i>	Relatiu o apertenent ara acinèsia
acitau	<i>adv</i>		En aguest lòc.
aclamacion	<i>n</i>	<i>f</i>	Crit d'entusiasme d'un corròp de personnes.
aclamar	<i>v</i>	<i>tr</i>	Acuélher damb aclamacions.
aclapaire, -a	<i>adj</i>	<i>m.f.</i>	Persona que daurís es hòsses en un cementèri.
aclapar	<i>v</i>	<i>tr</i>	Doblar o hèr a socombir jos un pes, jos ua carga excessiva.
aclapir	<i>v</i>	<i>tr</i>	Hèr mès compacta ua causa en tot sarrar-la.
aclapit, -ida	<i>adj</i>	<i>m.f.</i>	Compacte, que presente ua massa plan unida.
aclarir	<i>v</i>	<i>tr</i>	Hèr mens escur, mens espés, mès clar.
aclimatatable, -a	<i>adj</i>	<i>m f</i>	Que pòt èster aclimatat.
aclimatacion	<i>n</i>	<i>f</i>	Accion e efècte d'aclimatar o aclimatar-se.
aclimatatar	<i>v</i>	<i>tr</i>	1. Abituar o abituar-se a un clima desparièr deth normau. 2. Hèr qu'ua causa s'arraïze o s'avengue a un endret que non ei eth sòn.
aclin, -a	<i>adj</i>	<i>m.f.</i>	1. Qu'a ua inclinacion. 2. Qu'a propension entà bèra causa.
aclinament	<i>n</i>	<i>m</i>	Tendéncia naturau.
aclinar	<i>v</i>	<i>tr</i>	Desviar dera sua direccion o posicion, mès que mès verticau.
acclinic, -a	<i>n</i>	<i>m.f.</i>	Sense inclinacion.
acnè	<i>n</i>	<i>m</i>	Conjunt d'infeccions dera pèth.
acneïc, -a	<i>adj</i>	<i>m.f.</i>	Relatiu o apertenent ar acnè.
acoatar (se)	<i>v</i>	<i>intr</i>	1. Dirigir entà baish ua part deth còs. 2. Abaishar-se, especiaument en tot doblar es cames.
acoblament	<i>n</i>	<i>m</i>	Accion d'acoblar o acoblar-se.

acoblar	<i>v</i>	<i>tr</i>	1. Unir dues pèces de manèra que s'ajusten perfèctament. 2. Aparellar diuèrsi elements.
acocolar (se)	<i>v</i>	<i>intr</i>	Veir acoatar
acocolir (se)	<i>v</i>	<i>intr</i>	Veir acoatar
acodir	<i>v</i>	<i>intr</i>	1. Anar entà un lòc per un motiu determinat. 2. Presentar-se de ressabuda un pensament ua idia.
acodir (se)	<i>v</i>	<i>intr</i>	1. Contrèir eth volum de bèra causa, mès que mès eth còs o bèth un des sòns membres. 2. Pèrder eth contacte, era resolucion.
acogament	<i>n</i>	<i>m</i>	1. Operacion de méter eth cadavre d'ua persona laguens dera hòssa. 2, Ensems de personnes qu'acompanhen eth cadavre en un enterrament.
acolit, -a	<i>n</i>	<i>m</i>	1. Escolan qu'ajude ena missa. 2. Persona que ne seguís e n'acompanhe ua auta. 2. Era quatau des ordes menores.
acolitat	<i>n</i>	<i>m</i>	1. Ministèri que pòt èster fidat as seglars e qu'a era fucion de servir en autar. 2. Era quatau des ordes menores.
acoloriment	<i>n</i>	<i>f</i>	Accion d'acolorir o acolorir-se. Accion d'acomodar o acomodar-se; er efècte.
acolorir	<i>v</i>	<i>tr</i>	Dar color a bèra causa.
acomodable, -a	<i>adj</i>	<i>m.f.</i>	Que se pòt acomodar.
acomodacion	<i>n</i>	<i>f</i>	Accion e efècte d'acomodar o acomodar-se.
acomodant, -a	<i>adj</i>	<i>m.f.</i>	Qu'acomòde.
acomodar	<i>v</i>	<i>tr</i>	Dispausar o ordenar de manèra convenenta.
acompanhada	<i>n</i>	<i>m</i>	Conjunt de personnes qu'acompanhen o seguissen quauquarrés important, entà protegir-lo o hèr-li aunors.
acompliment	<i>n</i>	<i>m</i>	Accion d'acomplir o acomplir-se.
acompte	<i>n</i>	<i>m</i>	Era part que se pague d'un compde que cau pagar.
aconit	<i>n</i>	<i>m</i>	Èrba duradissa deth genre <i>Aconitum</i> .
aconitina	<i>n</i>	<i>f</i>	Alcaloïde cristallin, trèt des arraïtzes e huelhes des aconits.
aconsomiment	<i>n</i>	<i>m</i>	1. Èstat de qui ei miei endromit o compren es causes damb dificultat. 2. Manca d'interès, de delèri. Etc.
aconsomir	<i>v</i>	<i>tr</i>	1. Costar assopiment. 2. Quèir en assopiment.
acorar	<i>v</i>	<i>tr</i>	Inclinarse lateraument ua nau.
acoratge	<i>n</i>	<i>m</i>	Inclinacion laterau d'ua embarcacion pr'amor dera accion deth vent, dera mar o d'un cambi de posicion des pesi a bòrd.
acorbar	<i>v</i>	<i>intr</i>	Veir corbar.
acordable, -a	<i>adj</i>	<i>m.f.</i>	Que pòt èster acordat.
acordaire, -a	<i>n</i>	<i>m.f.</i>	Qu'interven entre dues o mès personnes entà meter-les d'acòrd.
acordalhes	<i>n</i>	<i>f</i>	Promesa de nòces, promesa mutuau de maridatge.
afècte	<i>n</i>	<i>m</i>	Sentiment que botge era anma, coma era ira, era pietat, er òdi, er amor.
ahonar	<i>v</i>	<i>tr</i>	1. Hèr anar entath hons. 2. Destruir fisicament o moraument.
apegar	<i>v</i>	<i>tr</i>	Aganchar damb ua capa de còla.
arriba	<i>n</i>	<i>f</i>	Part deth terren que demore en cada costat d'un arriu.
badina	<i>n</i>	<i>f</i>	1. Quantitat petita d'aigua que demore retenguda en un clòt, generalment dempús dera ploja. 2. Part mès pregonda d'un arriu o d'ua paishèra a on era aigua ei neta e a pòc de moviment.
bambolha	<i>n</i>	<i>f</i>	Porcion d'aire o de un aute gas entorat d'ua pellicula d'aigua o de un aute liquid.
barramenta	<i>n</i>	<i>f</i>	1. Barralha o obstacle entà impedir eth pas o er accès entà un lòc. 2. Proteccio laterau en determinadi punts d'ua carretèra.
bassacada	<i>n</i>	<i>f</i>	1. Secodida qu'experimente un veïcul en trapar ua inegalitat deth terren. 2. Hèt d'èster afectat grèument per un malastre, ua mòrt, etc.

batan	<i>n</i>	<i>m</i>	1. Maquina entà feutrar teishuts. 2. Seguida de còps que se li dan a quauqu'un.
berugadís, -issa	<i>adj</i>	<i>m f</i>	Que non s'arture. Qu'ei en moviment
borra	<i>n</i>	<i>f</i>	1. Peu cuert e doç que despren era lan, eth coton, etc. 2. Peu fin, leu imperceptible, que creish ena cara e en d'autes parts deth còs d'ua persona.
caceròla	<i>n</i>	<i>f</i>	Recipient de metau, damb mange, cilindric e mès ample que pregond, que se hè a servir entà codinar.
catèrva	<i>n</i>	<i>f</i>	Concurréncia de fòrça gent en un madeish lòc.
centuple, -a	<i>adj</i>	<i>m.f.</i>	Qu'ei coma cent còps un aute numerò, ua auta quantitat. Cinc cents qu'ei eth centuple de cinc.
centurion	<i>n</i>	<i>m</i>	Oficiau dera armada romana que manaue sus cent òmes.
cep	<i>n</i>	<i>m</i>	Misharnon que posse enes bòsqui apròp des arbes.
ceramista	<i>n</i>	<i>m.f.</i>	Fabricant de ceramica. Artista especializat ena ceramica.
cerdan, -a	<i>adj</i>	<i>m.f.</i>	Naturau dera Cerdanya. Relatiu o apertenent ara Cerdanya o as sòns abitants. Varietat de bestiar pròpria dera Cerdanya e apertenenta ara raça catalana.
cerebrau	<i>adj</i>	<i>m.f.</i>	Relatiu o apertenent ath cervèth. Que destaque peth intelectualisme, peth raciocini. Ex. Un temperament cerebrau.
ceremoniós, -osa	<i>adj</i>	<i>m.f.</i>	Qu'obsèrve escrupolosament es ceremònies. Que hè grani compliments.
cereret	<i>n</i>	<i>m</i>	Cerèr petit.
certificat	<i>n</i>	<i>m</i>	Document expedit per un fòcionari public competent o per ua persona autorizada legaument entà hè'c. Resguard que liure era administracion de corrèus a un remitent. Ex. Son uns documents fòrça importants, envia-les per corrèu certificat. Ua carta certificada.
cervicau, -ala	<i>adj</i>	<i>m.f.</i>	Relatiu o apertenent ath còth o ath còth der utèr.
cessionari, -ària	<i>adj</i>	<i>m.f.</i>	Persona en favor dera quau ei hèta ua cession.
chapaire, -a	<i>n</i>	<i>m.f.</i>	Que mingue un pialèr.
chapar	<i>v</i>		Minjar fòrça, damb desmesura.
chifrar	<i>v</i>	<i>tr</i>	Determinar era valor de bèra causa en ua quantitat determinada.
cibernetic	<i>n</i>	<i>f</i>	Relatiu o apertenent ara cibernetica.
cibernetica	<i>n</i>	<i>f</i>	Sciéncia qu'estudie eth sistèma de comunicacion e de contròtle automatic enes èsters vius.
cicatrizacion	<i>n</i>	<i>m</i>	Accion de cicatrizar o cicatrizar-se; Er efècte
cicatrizant, -a	<i>adj</i>	<i>m.f.</i>	Que cicatritze. Farmac o element qu'ajude a barrar ua herida.
cicatrizar	<i>v</i>	<i>tr</i>	Guarir (ua herida, ua plaga) de manèra que non ne rèste mès qu'era senhau.
ciclic, -a	<i>adj</i>	<i>m</i>	Relatiu o apertenent a un cicle.
cyclonic, -a	<i>adj</i>	<i>m.f.</i>	Relatiu o apertenent ath ciclon.
ciclòp, -a	<i>n</i>	<i>m.f.</i>	Gigant que segontes era mitologia grèga a sonque un uelh ath miei dera tèsta.
ciclotorisme	<i>n</i>	<i>m</i>	Practica non competitiva deth ciclisme de carretèra en qué sonque se regulen determinadi aspèctes dera participacion e eth recorрут.
cilindrada	<i>n</i>	<i>m</i>	Volum generat peth desplaçament deth conjunt des pistons d'un motor.

cilindre	<i>n</i>	<i>f</i>	Superfície engendrada per ua rècta que se botge en tot mantier-se parallèla a ua direccio determinada.
cimalh	<i>n</i>	<i>m</i>	1. Cresta de montanha. 2. Branca principau mès o mens quilhada, sustot era que ges per naut mès qu'es autes o era que se dèishe en arbe en bracar es autes.
cimbalièr, -a	<i>n</i>	<i>f</i>	Persona que tòque es cimbals
cimbals	<i>n</i>	<i>m</i>	Esturment musicau antic analòg as platerets.
cimentacion	<i>n</i>	<i>f</i>	Procès que transforme un sediment incoherent en ua ròca compacta.
cimentar	<i>v</i>	<i>tr</i>	Unir o recubrir damb ciment ua superfície.
cinefil, -a	<i>n</i>	<i>f</i>	Persona a qui agrada un pialèr eth cinema, qu'enten de cinematografia.
cinegetic, -a	<i>adj</i>	<i>m.f.</i>	Relatiu o apertenent ara caça.
cinematèca	<i>n</i>	<i>f</i>	Filmoteca, lòc a on se sauven pellicules, collecció de pellicules.
cinematic, -a	<i>adj.</i>	<i>m.f.</i>	Relatiu o apertenent ath moviment.
cinematografia	<i>n</i>	<i>f</i>	Art de representar imatges en moviment en ua pantalha, mejançant era fotografia.
cinetic	<i>adv</i>		Relatiu o apertenent ath moviment.
cinic, -a	<i>adj</i>	<i>tr</i>	Que mensprède es valors moraus.
cinicament	<i>adv</i>		De manèra cinica, damb cinisme.
cirar	<i>v</i>	<i>tr</i>	Aplicar cera, damb o sense color, a ua superfícia, per exemple es sabates.
circonscríuer	<i>v</i>	<i>tr</i>	Redusir quauquarren a determinadi limits o tèrmes.
circonspeccion	<i>n</i>	<i>f</i>	Prudència deuant des circumstàncies pr'amor de comportar-se corregtament.
circonspecte, -a	<i>adj</i>	<i>m.f.</i>	Que se compòrt correctament, damb circonspeccion.
circulant, -a	<i>adj</i>	<i>m.f.</i>	Que circule.
circularament	<i>adv</i>		En forma de cercle.
cirillic, -a	<i>adj</i>	<i>m.f.</i>	Relatiu o apertenent ar alfabet des pòbles eslaus de tradicion bizantina.
cirròsi	<i>n</i>	<i>f</i>	Malautia degenerativa d'un òrgan, especiaument deth hitge, que li hè a pèrder era sua foncion.
cistercenc, -a	<i>adj</i>	<i>m.f.</i>	1. Relatiu o pertenent ara orde deth cistèr. 2. Estil arquitectonic difonut pes cistercencs pendent eth siècle XII.
cistèrna	<i>n</i>	<i>f</i>	Depòsit sosterranh a on se recuelh e se sauve era aigua dera ploja.
cistic, -a	<i>adj</i>	<i>m.f.</i>	Relatiu o apertenent ara boisheriga.
cistiti	<i>n</i>	<i>f</i>	Inflamacion d'ua boisheriga, especiaument dera aurinària.
cistogramia	<i>n</i>	<i>f</i>	Radiografia dera boisheriga aurinària.
cistoscòpi	<i>n</i>	<i>m</i>	Estrument optic que s'introdujis ena urètra entà explorar era boisheriga aurinària.
citacion	<i>n</i>	<i>f</i>	Accion de citar, orde de compareishença gessuda d'ua auatoritat. Ex. Citacion judicau.
citara	<i>n</i>	<i>f</i>	Esturment musicau dera Grècia antica.
citarista	<i>n</i>	<i>m.f.</i>	Persona que tòque era citara.
citodiagnostic	<i>n</i>	<i>m</i>	Diagnostic basat en estudi des diuèrses formes cellulares trobades en un liquid organic.
citologia	<i>n</i>	<i>f</i>	Branca dera biologia qu'estudie era estructura e era foncion dera cellula.
citologic, -a	<i>adj</i>	<i>m.f.</i>	Relatiu o apretienent ara citologia.
clandestinament	<i>adv</i>		De manèra clandestina, secreta o illicita.
clarificacion	<i>n</i>	<i>f</i>	Accion de clarificar.

clarificar	v	tr	1. Méter en clar un ahèr. 2. Trèir es substàncies qu'enlordinnen un liquid.
clarineta	n	f	Esturment musical que cònsta d'un tuèu cilindric damb horats que se capèren damb es dits.
clarinetista	n	m.f.	Persona que tòque era clarineta.
clarissa	n	f	Religiosa dera orde fondata per Sta. Clara d'Assís.
classicament	adv		De forma classica.
classicisme	n	m	Conformatat as principis classics en literatura e en art. Dispositiu entà barrar pòrtes, calaishi, males, etc. en qué es moviments deth flisquet son amiadi damb un mecanisme que se daurís en tot hicà'i e en tot virar ua clau o damb bèra auta manipulacion.
clauadura	n	f	Dispositiu entà barrar pòrtes, calaishi, males, etc. en qué es moviments deth flisquet son amiadi damb un mecanisme que se daurís en tot hicà'i e en tot virar ua clau o damb bèra auta manipulacion.
claustrofòbia	n	f	Pòur o aversion a trobar-se en lòcs barradi.
cleméncia	n	f	Disposicion a perdonar o a amendrir era pena.
clement, -a	adj.	m.f.	Qu'a cleméncia.
cleptoman, -a	adj	m.f.	Que patís de cleptomania.
cleptomania	n	f	Propension a panar.
clergat	n	m	Dignitat, estat de clèrgue, deth còs des eclesiastics.
clericalisme	n	m	Intervencion deth clergat en govèrn d'un estat.
clericau	adj	m.f.	Relatiu ath clergat o clerecia.
clitòris	n	m	Òrgan sexuau plaçat en angle anterior dera vulva.
clòn, -a	n	m	Conjunt d'organismes o cellules originadi per reproduccion asexuau a partir d'un solet.
clonar	v	tr	Obtier un conjunt d'organismes a partir d'un progenitor.
clonatge	n	m	Accion de clonar, er efècte.
clòr	n	m	Element quimic non-metallic deth grop des alogèns.
clorar	v	tr	Ahíger clòr ena aigua entà esterilizar-la.
coabitacion	n	f	Situacion dera parella non maridada que conviu.
coctèl	n.	m.	Beguda obtienuda dera barreja de diuèrses begudes diferentes.
coeditar	v	tr	Editiar ua òbra en collaboracion damb un aute editor.
coeire	n	m	Metau de color vermelhós ductil e resistent ara corrosion, un des milhors conductors dera electricitat.e dera calor.
collision	n	f	Trobada de dus còssi que tòpen o collisionen.
colombièr	n	m	Lòc a on se crien es coloms.
colombofil, -a	adj	m.f.	Persona que se dedique ara cria de coloms o ath sòn estudi.
colombofilia	n	f	Aficion ar estudi des coloms.
colonizaire, -a	adj	m f	Que colonize.
colonizar	v	tr	Hèr qu'un territori passe a èster colònia o part d'un país.
comparança	n	f	Observacion de dues o mès personnes o causes entà trapar es caracteristiques que les hèn semblables o desparières.
crebassa	n	f	Dubertura longa e estreta, mès o mens pregonda que se hè ena pèth, ena terra, en ua capa de pintura, etc.
crebassar	v	tr	Hèr crebasses ena pèth o en ua causa.
croston	n	m	Extrem d'ua barra de pan.
cubèrt	n	m	1. Espaci exterior, damb teulada e colomnes o pilars, que i a ena entrada de quauqui edificis, adorsadi ena façada. 2. Lòc protegit format per tres parets que se ten entà sauvà'i es utisi, bestiar o veïculs, o entà sopluejar-s'i.
cubertèra	n	f	Pèça que se met ena part de naut d'un recipient, coma ua ola, ua gèrra, etc., e que servís entà barrar-lo o caperar-lo.
daufin, -ina	n	m f	Cetacèu piscivòr, de dus a tres mètres de long, uelhs petiti, boca molt grana, dents conics enes dues maishères,morro prim e agut e ua soleta dubertura nasau. Viu enes mars tèbies e tropicaus.
decigram	n	m	Mesura de massa equivalenta ara detzau part d'un gram.
decilitre	n	m	Mesura de capacitat equivalenta ara detzau part d'un litre.

decimar	v	tr	1. Separar ua persona o ua causa de cada dètz. 2. Aucir-ne un de cada dètz com a castig. 3. Causar ua grana mortalitat era guèrra, es malautes o quinsevolha auta calamitat.
decimètre	n	m	Longitud equivalenta ara detzau part d'un mètre.
declamacion	n	f	Art que dirigís er us des diferentes formes de diccion expressiva entara interpretacion de tèxtes parladi, tant en discorsi com en teatre.
declamar	v	tr	1. Recitar en tot mercar eth sentit tamb era entonacion e er accionat convenient. 2. Parlar damb massa calor, enfasi, veeméncia.
declamatòri, -a	adj	m f	1. Relatiu o apertenent ara declamacion. 2. De forma enfatica e exagerada.
declarant, -a	n	m f	Persona que declare deuant d'un jutge.
declaratiu, -iva	adj	m f	1. Que hè declaracion de bèra causa. 2. Dit deth judici qu'a per finalitat d'obtir deth jutge era declaracion dera existéncia d'un dret anterior.
declaratori, -a	adj	m f	Dit deth prononciament judiciau que definís ua qualitat o dret sense contier manament executiu.
declinable, -a	adj	m f	Dit des parts dera oracion que se declinen.
declinacion	n	f	ASTR Distància d'un astre ar equador celèste. GEOG Angle que forme eth meridian magnetic, definit pera direccion dera bossòla, tamb eth meridian geometric. GRAM Flexion nominau d'ua lengua.
declinant, -a	adj	m f	1. Que decline. 2. Dit d'un plan o d'ua paret: qu'a declinacion.
declinatòri, -a	adj	m f	1. Que decline o refuse especiaument ua jurisdiccion. 2. Que servís entà mesurar era declinacion.
declivitat	n	f	Arribent o inclinacion deth terren, d'un versant o d'un aiguapenent.
decoccion	n	f	1. Operacion consistenta en extréir es principis actius d'ua dròga per miei dera accion contunhada d'aigua destillada a ua temperatura propèra ara eboricion. 2. Extracte o producte obtengut tamb aguesta operacion.
decoloracion	n	f	Accion e efècte de decolorar.
decolorar	v	tr	Rebaishar o trèir eth color a bèth objècte.
decopar	v	tr	1. Dividir ua causa o separar es sues parts tamb un objècte eslinat. 2. Dividir o separar quauquarren en dues porcions. 3. Detier o empachar (impedir) eth pas.
decopatge	n	m	1. Accion e efècte de decopar. 2. Regateg entà evitar era cornada d'un taure.
decòr	n	m	Conjunt d'elements que s'emplegen entà crear un ambient en un scenari teatrau o cinematografic.
decorador, -tritz	n	m f	1. Que decòre. 2. Persona que hè travalhs de decoracion.
decorar	v	tr	1. Adornar quinsevolh espaci u objècte. 2. Méter en ua casa o cramba móbles, quadres, tapisi, etc., entà crear un determinat ambient e emberir-la.
decorticacion	n	f	Accion de decorticar.
decorticar	v	tr	MED Despolhar un òrgan, o ua part dera escòrça, es membranes, es capsules, etc. que lo contien, l'engloben o s'i aderissen. AGR Despolhar dera escòrça, era pèth d'ua branca, d'ua fruta o d' un gran.
decrepit, -a	adj	m f	Dit de qui a arribat en un grad extrem de decadéncia fisica pr'amor dera vielhesa
decrepitut	n	f	Estat de qui ei decrepit.
decuplar	v	tr	1. Hèr decuple, multiplicar per dètz. 2. Devier decuple.
decuple, -a	adj	m f	Dit dera qualitat equivalenta a dètz còps ua auta.
dedalat	n	m	Quantitat fòrça petita de liquid.

dedicatòria	<i>n</i>	<i>f</i>	Escrit que se met en un libre, fotografia, etc., aufrint-lo o brindant-lo a quauquarrés..
deducción	<i>n</i>	<i>f</i>	1. Accion de dedusir. 2. Rasonament mejançant eth quau se concludís rigorosament ua proposicion.
deductible, -a	<i>adj</i>	<i>m f</i>	Que pòt èster dedusit
deductiu, -iva	<i>adj</i>	<i>m f</i>	Qu'òbre o procedís per deducción.
dedusir	<i>v</i>	<i>tr</i>	1. Trèir consequéncies a partir d'un principi, suposicion o situacion anteriora.
defalhença	<i>n</i>	<i>f</i>	Eth hèt de pèrder es fòrces fisiques o moraus.
defalhida	<i>n</i>	<i>f</i>	Manca des fòrces, privacion de sentit.
defalhir	<i>v</i>	<i>intr</i>	1. Pèrder eth coratge o anim, quèir en feblesa. 2. Estavanir-se, er alent e es fòrces.
default/ falha	<i>n</i>	<i>m / f</i>	1. Falha. 2. Manca d'ua causa de besonh, utila. 2. GEOL Fractura dera escòrça terrèstra ath long dera quau s'a produsit un desplaçament. 3. FOLK Construccion de materiau combustible, basicament centrada en figures corporaus de caracter caricaturesc. 4. Figures de València e d'autes poblacions, valencianes entà Sant Jusèp e que se creme era net d'aguest dia.
defautar	<i>v</i>	<i>tr</i>	Decidir un jurat o ua autoritat competenta çò que s'exprèsse. 2. v. Intr. 1. Hèr mau quauquarren. 2. Non dar ua persona o causa eth servici, rendiment o resultat que se demoraue. 3. Deishar d'auer quauquarren.
defecacion	<i>n</i>	<i>f</i>	BIOL1. Operacion de defecar un liquid. 2. Expulsion dera henda per anús.
defecar	<i>v</i>	<i>intr</i>	BIOL Expulsar es excrements.
defeccion	<i>n</i>	<i>f</i>	Accion d'abandonar un o diuèrsi individus era causa ara que servien, eth partit ath quau apertenien, etc.
defèci	<i>n</i>	<i>m</i>	Aversion a bèth un o bèra causa. 2. Tèdi.
defectiu, -iva	<i>adj</i>	<i>m f</i>	1. Imperfècte, defectuós. 2.Se dit deth verb que non s'emplegue en toti es mòdes, tempsi o personnes.
defectuós, -osa	<i>adj</i>	<i>m f</i>	Qu'a bèth defècte o bèra imperfecccion.
defectuositat	<i>n</i>	<i>f</i>	1. Qualitat de defectuós. 2. Defècte o imperfecccion.
defendeire, -ritz	<i>n</i>	<i>m f</i>	DR Persona que demande o demande ua causa en judici. 1. Protegir a bèth un o quauquarren d'un mau o causa perjudiciau. 2. Hèr front a bèth un qu'ataque. 3. Mantier ua opinion, causa, etc., front a d'autes opausades.
defenestracion	<i>n</i>	<i>f</i>	Accion e efècte de defenestrar.
defenestrar	<i>v</i>	<i>tr</i>	1.Tirar a bèth un pera hièstra. 2.Trèir bruscament a bèth un d'un cargue, lòc, plaça, etc.
defensable, -a	<i>adj</i>	<i>m f</i>	Que se pòt defensar.
defensivament	<i>adv</i>		Defensant-se.
deferència	<i>n</i>	<i>f</i>	Acatament cortés e respectuós as desirs, ara voluntat de d'auti.
deferent, -a	<i>adj</i>	<i>m f</i>	Que mostre deferència. 1. Acordar a bèth un aunors, dignitats. 2. Sométer ara determinacion de d'auti, a ua jurisdiccion. 3. Cedit (bèra causa) per condescendéncia.
deferir	<i>v</i>	<i>tr</i>	1. Qu'ei d'ua finor extrèma. 2. Sensibles as menors impressions exterioras, facil de deteriorar-se o espalhar-se.
deficitari, -ària	<i>adj</i>	<i>m f</i>	ECON Que presente un deficit.
definhós, -osa	<i>adj</i>	<i>m f</i>	1. Qu'ei d'ua finor extrèma. 2. Sensibles as menors impressions exterioras, facil de deteriorar-se o espalhar-se.
definible, -a	<i>adj</i>	<i>m f</i>	Que pòt èster definit.
definida	<i>n</i>	<i>f</i>	1.Qu'a limits fixadi, concrèts. 2.Determinat en grandària o en extensiò.
definidament	<i>n</i>	<i>m</i>	D'ua manèra definida.
deflacion	<i>n</i>	<i>f</i>	ECON Situacion en qu'era baisha de prètzi, frut d'ua insufiséncia de demanda, determine un aument dera valor des sòs.

deflagracion	<i>n</i>	<i>f</i>	Accion e efècte de deflagar. (cremar ua causa rapidament tamb ahlama e sense explosion).
deflectir	<i>v</i>	<i>tr</i>	FIS Desviar (bèra causa) dera sua direcccion naturau.
deflector	<i>n</i>	<i>m</i>	TEC Dit d'un dispositiu: Que produsís deflexion.
deflexion	<i>n</i>	<i>f</i>	ELECT 1.Accion de deflectir. 2.Desviacion des arrais en un tuèu des rais catòdics per miei era quau es electrons procedent deth canon pòden artènher quinsevolh punt dera pantalha.
defoliant	<i>n</i>	<i>m</i>	QUIM Cada ua des substàncies químiques que pera sua accion antagonista sus es auxines produissen era queiguda des huelhes des vegetaus.
defonsar	<i>v</i>	<i>tr</i>	AGR Laurar pregondament, excedint es 30 o 40 cm, damb eth fin de hèr era tèrra mès premeabla, destruir es arraïcs perjudiciaus e airejar es capes inferiores.
deformable, -a	<i>adj</i>	<i>m f</i>	Que se pòt deformar o que pòt èster deformat.
deformacion	<i>n</i>	<i>f</i>	Accion de deformar o de deformar-se.
deformant, -a	<i>adj</i>	<i>m f</i>	Que deforme.
degalh	<i>n</i>	<i>m</i>	Gran mau, destruccion, mortalitat, causat pera guèrra, ua epidèmia, ua calamitat, etc.
degalhadís	<i>n</i>	<i>m</i>	Despèner es sòs malament, en causes inutiles.
degalhaire, -a	<i>adj</i>	<i>m f</i>	Que maudespen
deganaci, -a	<i>n</i>	<i>m</i>	1. Confusion e alteracion der orde. 2.Pertubacion der orde e disciplina d'un grop, d'ua comunitat de personnes. 3. Disturbi qu 'altère era tranquillitat publica.
deganat	<i>n</i>	<i>m</i>	1.Dignitat de degan. 2. Durada des foncions de degan. 3. Casa o burèu deth degan.
deganissar	<i>v</i>	<i>tr</i>	1.Causar fastidi o mauèster a bèth un. 2.Empachar o obstaculizar quauquarren.
degarar	<i>v</i>	<i>tr</i>	Trèir era tranquillitat, shordar, preocupar.
degast	<i>n</i>	<i>m</i>	1. Mau hèt en guèrra, com ua matança de gent o era destruccion dera campanha, deth païs o der exèrcit. 2. Roïna, mau, assolament.
degaunhada	<i>n</i>	<i>f</i>	Accion de degaunhar, guinhar (barrar un uelh momentanèament)
degaunhar	<i>v</i>	<i>tr</i>	Hèr màfa e burla a bèth un.
degeneracion	<i>n</i>	<i>f</i>	Accion e efècte de degenerar.
dehòra	<i>adv</i>		En exterior de bèth lòc.
dehugible, -a	<i>adj</i>	<i>m f</i>	Que pòt èster dehugit.
dehugiment	<i>n</i>	<i>m</i>	Accion de dehúger (Anar-se'n molt deprèssa).
deishar	<i>v</i>	<i>tr</i>	1. Deishar anar / liurar quauquarren que s'a agarrat o meté'c en bèth lòc. 2. Abandonar ua activitat, non hèr çò que correspon a çò expressat, non ocupar-se/encuedar-se de bèth un o de quauquarren. 3. Hèr que bèth un o quauquarren quede dera manera que s'indique. 4.Non cambiar, non trèir ua causa d. a on ei.
desfés	<i>n</i>	<i>m</i>	MAR Nòm generic de totes es veles triangulares que se tròben entre er arte de pròa e eth bòupret o es botafòres.
desfortuna	<i>n</i>	<i>f</i>	1. Situacion contrària o pòc favorable. 2. Malastre o accident que patís quauqu'un.
dreçar	<i>v</i>	<i>tr</i>	1. Méter ua causa en un lòc determinat, en ua cèrta posicion. 2. Amiar entara norma aquerò que se ges d'era, trèir es defèctes, es errors, rectificar.
eisaurir	<i>v</i>	<i>tr</i>	Concedir bèra causa a títol de favor, de gràcia.Concedir aquerò que se demane.Reconéisher. Confesar.
eishauraït, ida	<i>adj</i>	<i>m/f</i>	Que se compòrt sense reflexion, sense pensar çò que hè. Ex. Aguest mainatge ei un eishauraït.
eishaurar	<i>v</i>	<i>tr</i>	Sosméter ara accion der aire. Ex. era cramba a estat plan ben eishaurada.

eishaure	<i>n</i>	<i>m</i>	Vent de ponent. Vent doç.
eishaurilhar	<i>v</i>	<i>tr</i>	Mercar un animau en tot bracar un bocin d'orelha
eisherbar	<i>v</i>	<i>tr</i>	Arringar es males èrbes des semiats.
eishordament	<i>n</i>	<i>m</i>	Accion d'un tapatge fòrt, tan fòrt que te dèishe coma sord, que non dèishe enténer arren mès.
eishordar	<i>v</i>	<i>tr</i>	1. Non deishar enténer arren. 2. Non deishar tranquil, inquietar, importunar, embrassar.
ejaculacion	<i>n</i>	<i>f</i>	Accion d'ejacular
ejacular	<i>v</i>	<i>tr</i>	1. Lançar dehòra sòn. 2. Espelir tamb fòrça un liquid. 3. Espelir er espèrma.
ejeccion	<i>n</i>	<i>f</i>	Expulsion. Matèria espelida. Ex. Es ejecions d'un volcan.
ejectable, -a	<i>adj</i>	<i>m/f</i>	Que pòt èster expulsat, ejectat.
ejectar	<i>v</i>	<i>tr</i>	Accion de trèir dehòra eth contengut interior.
ejector	<i>n</i>	<i>m</i>	Aparelh que se hè a servir entà produsir ua ejeccion.
èla	<i>n</i>	<i>f</i>	nòm dera letra /
elaborable, -a	<i>adj</i>	<i>m/f</i>	Que se pòt elaborar.
elastic, -a	<i>adj</i>	<i>m/f</i>	Capable de contreiguer-se, de dilatar-se , de deformar-se, jos ua pression, ua traccion...e tornar a prénar era sua forma e volum primitius quan arture aguesta accion. Ex. Era goma ei elastica.
elasticament	<i>adv</i>		Tamb elasticitat.
elasticitat	<i>n</i>	<i>f</i>	Qualitat d'elastic.
elastomèr	<i>n</i>	<i>m</i>	Polimèr capable de recuperar era sua forma iniciau dempús d'auer estat sosmetut a deformacions considerables, Ex. Eth cautcho
electiu, -iva	<i>adj</i>	<i>m/f</i>	Que se hè o s'obten per eleccio. Ex. Eth baile ei un cargue electiu.
elector, -a	<i>n</i>	<i>m/f</i>	Eth /era qu'elegís, eth qu'a dret a elegir.
electoralisme	<i>n</i>	<i>m</i>	Actitud politica determinada per ua estratègia electorau e non pas pera fidelitat a ua doctrina.
electoralista	<i>aj</i>	<i>m/f</i>	Relatiu o apertenient ar electoralisme.
electorau	<i>adj</i>	<i>m/f</i>	Qu'apertien as electors.
electricament	<i>adv</i>		Per miei dera electricitat
electricista	<i>n</i>	<i>m/f</i>	Versat ena practica dera electricitat. Eth /era que repare o hè esturments o installacions electriques.
electrificacion	<i>n</i>	<i>f</i>	Accion d'electrificar
electrificar	<i>v</i>	<i>tr</i>	Transformar (un ferrocarril, ua fabrica...) entà que foncione tamb electricitat.
electrizable	<i>adj</i>	<i>m/f</i>	Susceptible d'electrizar-se.
electrizacion	<i>n</i>	<i>f</i>	Accion d'electrizar o d'electrizar-se
electrizant, -a	<i>adj</i>	<i>m/f</i>	Qu'electrise.
electrizar	<i>v</i>	<i>tr</i>	Comunicar era electricitat a un còs. 2. Devier electric. Fig. Causar ua impression viua qu'entusiame, qu'exalte.
electroacostic, -a	<i>adj</i>	<i>m/f</i>	Qu'a era tecnica de convertir senhaus electriques e acustiques e era sua transmission, reproduccio e enregistrament.
electrocardiograma	<i>n</i>	<i>m</i>	Traçat obtengut per enregistrament grafic des corrents d'accion deth còr.
electrochòc	<i>n</i>	<i>m</i>	Tractament psiquiatric consistent en descargues electriques que provòquen en pacient crisis convolts de cuerta durada.
electrocucion	<i>n</i>	<i>f</i>	Accion d'electrocuitar.
electrocutar	<i>v</i>	<i>tr</i>	1. Recéber era accion dirècta dera electricitat. 2. Aucir, executar a bèth un per miei dera electricitat.
electròde	<i>n</i>	<i>m</i>	Conductor electric a trauès deth quau pòt entrar o gésser un corrent electric en un mèdi (gas, uet...)
embadoquit, -da	<i>adj</i>	<i>m f</i>	Qu'a era boca dubèrta pr'amor dera suspresa o dera admiracion.
enronar	<i>v</i>	<i>tr</i>	Aumplir un lòc.

entifonar	<i>v</i>	<i>tr</i>	Garnir (ua persona o ua causa) damb ornaments, accessòris, etc., que l'emberissen.
esbocinar	<i>v</i>	<i>tr</i>	Hèr bocins o petiti trocets ua causa.
escarranhada	<i>n</i>	<i>f</i>	Herida superficiau ena pèth hèta damb es unges o damb es urpes.
esgratilhar	<i>v</i>	<i>tr</i>	Vantar quauqu'un servilament, entà guanhar-se era sua voluntat.
èsme	<i>n</i>	<i>m</i>	Capacitat de pensar e considerar es situacions e circonstàncies entà distinguir çò qu'ei ben o mau hèt e actuar de forma corrècta.
estacament	<i>n</i>	<i>m</i>	1. Inclinacion trenda, afectiu, gelosa. 2. Estat afectiu.
esterlin	<i>n</i>	<i>m</i>	Substància nera que ven dera combustion incomplèta des matèries organiques e que se met enes humenèges e enes tuèus qu'amien eth hum.
estragat, -ada	<i>adj</i>	<i>m f</i>	Qu'a fòrça hame.
fato, -a	<i>adj</i>	<i>m f</i>	Qu'ei enganhat per ua illusion o illusions.
gada	<i>n</i>	<i>f</i>	Arma blanca, de lama cuerta (tamb guarnicion entà curbir eth punh) e fina , semblanta a ua espada.
ganholar	<i>v</i>	<i>intr</i>	Hèr udòls eth lop o eth gosset.
ges	<i>n</i>	<i>m</i>	Minerau mofle, generalment de color blanc, que barrejat damb aigua forme ua pasta que se hèr a servir entara contruccions o entà escultures.
gibós, -osa	<i>adj</i>	<i>m f</i>	Qu'a giba.
glopada	<i>n</i>	<i>f</i>	Quantitat de liquid que se beu o se pòt béuer d'un solet còp.
golut, -uda	<i>adj</i>	<i>m f</i>	Persona qu'a fòrça tendéncia a minjar doc i letcries.
impregnacion	<i>n.</i>	<i>f.</i>	Accion o efècte d'impregnar.
impressionista	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	1. Relatiu ath moviment pictoric der impressionisme. 2. Seguidor deth impressionisme.
imprevisible, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non se pòt preveir.
imprevision	<i>n.</i>	<i>f.</i>	Manca de prevision.
imprimible, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que pòt èster estampat.
imprimir	<i>v.</i>	<i>tr.</i>	1. Deishar era mèrca d'ua causa sus ua auta, en tot premer-la. 2. Mercar caractèrs o diboishi damb tinta sus un papèr per procediments metcnics.
imprimit	<i>n</i>	<i>m.</i>	Estampat.
impròpri, -òpria	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	1. Inconvenient o inadequat. Ex. Era sua ròba ère impròpria deth lòc a on ère. 2. Alièn o estranh. Ex. Eth sòn comportament ère impropri d'eth.
impròpriament	<i>adv.</i>		De forma impròpria.
improprietat	<i>n.</i>	<i>f.</i>	Manca de proprietat o correccions en usatge deth lenguatge.
improvisar	<i>v</i>	<i>tr.</i>	Hèr ua causa sense preparacion, en moment qu'apareish eth besonh.
imprudència	<i>n.</i>	<i>f.</i>	Manca de prudència o accion imprudenta.
impuplicable, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non se pòt publicar
impudència	<i>n.</i>	<i>f.</i>	Qualitat de qui non a pudor.
impudent, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non a pudor.
impudic, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non a pudor.
impudor	<i>n.</i>	<i>f.</i>	Manca de pudor.
impulsion	<i>n.</i>	<i>f.</i>	Hèr a botjar quauquarren en tot possar.
impunitadament	<i>adv.</i>		De manera que non a punicion.
impunit, -ida	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que demore sense punicion..
impunitat	<i>n.</i>	<i>f.</i>	Manca de punicion.
impur, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que conten lordèra, fisica o morau.
impuretat	<i>n.</i>	<i>f.</i>	Qualitat d'èster impur.
imputacion	<i>n.</i>	<i>f.</i>	Accion datribusir un delicte o ua accion.
imputrescible, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non se pòt poirir.
in	<i>n</i>	<i>m</i>	Desir viu, coratge, fòrça

inabil, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Mancat d'abilitat. 2. Període de temps festiu.
inabilitat	<i>n.</i>	<i>f.</i>	Manca d'abilitat.
inabitable, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non s'i pòt víuer.
inabitat, -ada	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Lòc a on non i viu arrés.
inabituau	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non ei abituau.
inabordable, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non se pòt abordar o tractar.
inaccessible, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	D'impossible o fòrça malaisit accès.
inaccion	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Manca d'accion.
inacostumat, -ada	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Non acostumat.
inactiu, -iva	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Sense activitat o moviment, que non trabalhe.
inactivitat		<i>n.</i>	Manca d'activitat.
inadaptat, -ada	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non s'adapte as circonstàncies deth sòn mèdi o dera societat.
inadmissible, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Intolerable, que non se pòt acceptar.
inagarrable, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non se pòt agarrar.
inagotable, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non se pòt agotar.
inalador, -adora	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Aparelh utilizat entà inalar.
inalar	<i>v.</i>	<i>tr.</i>	Aspirar (un gas, un bugàs) especiaument damb finalitats terapeutiques.
inalienable, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non se pòt alienar.
inalterable, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non se pòt alterar.
inamovible	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non se pòt móir.
inanicion		<i>n.</i>	Estat d'extrema feblesa causat pera manca d'aliments.
inanimat, -ada	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non a vida.
inaplicable, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non se pòt aplicar.
inaplicat, -ada	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non a estat aplicat o emplegat.
inapte, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non ei apte entà quauquarren, o entad arren en generau.
inaptitud		<i>n.</i>	Manca d'aptitud o de capacitat entà hèr quauquarren.
inatacable, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non pòt èster atacat.
inaudit, -ida	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non a estat jamès entenut, extraordinari.
inca	<i>adj. e</i>	<i>m. f.</i>	Individú d'ua tribu d'indis de Sud-America.
	<i>n.</i>		
incapable, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Mancat de capacitat entà realizar un prètzhet.
incendiar	<i>v.</i>	<i>tr.</i>	Causar un incendi, un huec, mès que mès d'ua casa o d'un bòsc.
			1. Que provòque un incendi intencionadament.
incendiari, -ària	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	2. Destinat a incendiar. Ex. Bomba incendiària.
			3. Escandalós o subversiu. Ex. Publiquèc un article incendiari.
			1. Faus o que non se pòt assegurar. Ex. Era notícia ère incèrta. 2.
incèrt, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non se sap damb seguretat. Ex. Ei d'origina incèrta.
			2. Que non se sap damb seguretat. Ex. Ei d'origina incerta.
			3. Indeterminat. Ex. A ua color incerta.
incessant, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non s'arture, constant
incèst		<i>n.</i>	Relacion sexuau entre personnes damb parentiu fòrça dirècte, coma entre frairs o entre pairs e hilhs.
incestuós, -osa	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que comet incèst o relatiu ath madeish.
incinerador		<i>n.</i>	Aparelh o installacion que servís entà incinerar.
incinerar	<i>v.</i>	<i>tr.</i>	Cremar quauquarren enquia redusir-lo a cendres.
incision		<i>n.</i>	Talh pòc pregond hèt damb un estrument que talhe.
incitacion		<i>f.</i>	Accion d'incitar o ahiscar.
incivil, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Mancat de civilitat.
incivilitat		<i>n.</i>	Manca de civilitat.
inclassifiable, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non se pòt classificar.
inclinable, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que pòt inclinar-se, o en sens figurat aquerir ua tendéncia.

inclusiu, -iva	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Qu'includís. Concernent ath lenguatge, qu'includís es dus sèxes. Ex. Lenguatge inclusiu.
inclusivament	<i>adv.</i>		De sòrta qu'includís. 1. Relatiu ath començament d'un procès verbau e eth sòn desenvolapament creishent.
incoatiu, -iva	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	2. En gramatica, vèrb qu'indique eth començament d'ua accion Ex. Florir ei un vèrb incoatiu.
incoeréncia	<i>n.</i>	<i>f.</i>	Manca de coeréncia.
incolòr, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non a color.
incombir	<i>v.</i>	<i>intr.</i>	Èster era responsabilitat de quauquarrés, èster a cargue de quauquarrés o quauquarren.
incombustible, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non ei combustible.
incommutable, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non ei commutable.
incomodar	<i>v.</i>	<i>tr.</i>	Causar incomoditat.
incomparable, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Tant extraordinari que non se pòt comparar damp arren.
incompatibilitat	<i>n.</i>	<i>f.</i>	1. Incapacitat de convíuer o d'existir amassa. 2. Empach legau entà exercir simultanèament dus cargues.
incompeténcia	<i>n.</i>	<i>f.</i>	Manca de competéncia.
incompetent, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non ei competent.
incompletament	<i>adv.</i>		D'ua manèra incomplèta.
incomprension	<i>n.</i>	<i>f.</i>	Manca de comprension.
incomunicable	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non se pòt comunicar.
inconcebible, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non se pòt concéber o compréner.
inconciliable, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non se pòt conciliar o acordar.
inconfessable, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non se pòt coheissar o hèr a saber.
inconfortable, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non ei confortable.
incongrú, -ua	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non s'adapte as circonstàncies, as hèts o as exigéncies d'un cas determinat.
incongruïtat	<i>n.</i>	<i>f.</i>	Manca d'adaptacion as circonstàncies.
inconsciéncia	<i>n.</i>	<i>f.</i>	1. Manca de consciéncia, de sentit comun 2. Estat en que se tròbe ua persona que non n'a consciéncia des sòns actes.
inconscientament	<i>adv.</i>		De forma inconscienta.
inconseqüéncia	<i>n.</i>	<i>f.</i>	Manca de conseqüéncia.
inconseqüent, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non ei conseqüent. Sense rasonament.
inconsiderat, -ada	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non ei considerat o tengut en compde.
inconsisténcia	<i>n.</i>	<i>f.</i>	Manca de consisténcia,
inconsistent, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Mancat de consisténcia.
inconsolable, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non se pòt assolaçar o consolar.
inconstància	<i>n.</i>	<i>f.</i>	Manca de constància.
inconstant, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non ei constant.
inconsumible, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non ei consumible.
incontestablament	<i>adv.</i>		De forma incontestabla.
incontestat, -ada	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non ei contestat.
incontinéncia	<i>n.</i>	<i>f.</i>	Manca de continéncia.
inconveniéncia	<i>n.</i>	<i>f.</i>	Dit o hèt inconvenient.
inconvenient	<i>n.</i>	<i>m.</i>	Aspècte desfavorable de quauquarren.
incorbat, -ada	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Acorbaishat, damp era concavitat entà laguens.
incorporable, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que pòt èster incorporat.
incorrectio	<i>n.</i>	<i>f.</i>	1. Manca de correccio. 2. Dit o hèt incorrècte.
incorrectible, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non pòt èster corregit.
incorromput, -uda	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non ei corromput.
incorruptibilitat	<i>n.</i>	<i>f.</i>	Impossibilitat d'èster corromput.

incorrutable, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	Que non pòt èster corromput.
incredul, -a	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	1. Que non cre damp facilitat. 2. Atèu, sense fe religiosa.
incredulitat	<i>n.</i>	<i>f.</i>	Refús de quauquarrés a creir en quauquarren.
increpar	<i>v.</i>	<i>tr.</i>	Repréner damp duresa e severitat.
inresiblament	<i>adj.</i>	<i>m. f.</i>	De forma inresibla.
incriminacion	<i>n.</i>	<i>f.</i>	Accion o efècte d'incriminar
incriminar	<i>v.</i>	<i>tr.</i>	Atribusir a quauquarrés ua culpa o un delicte.
incrustacion	<i>n.</i>	<i>f.</i>	Accion d'incrutar, o era causa qu'ei incrusteda.
incrustar	<i>v.</i>	<i>tr.</i>	Hicar en ua superfícia pèires o metaus entà decorar-la o jargar-la. 2. Corbir-se ua superfícia damp ua crospa dura
incubacion	<i>n.</i>	<i>f.</i>	Accion d'incubar.
juntura	<i>n</i>	<i>f</i>	Accion d'ajustar, er efècte. Méter cap e cap
lardor	<i>n</i>	<i>f</i>	Calor que hè o emet un còs en combustion, un còs qu'ei a ua temperatura superiora ara deth miei que l'entore.
lecacús	<i>n</i>	<i>m</i>	Persona qu'adule (colloquiau)
manat	<i>n</i>	<i>m</i>	Porcion de bèra causa que cap laguens deth punh o dera man barrada.
mantornar	<i>v</i>	<i>tr</i>	Dar ara tèrra era dusau laurada. 2. Hèr passar (ua causa) d'ua posicion a ua auta mejançant un moviment de rotacion.
miular	<i>v</i>	<i>intr</i>	Cridar o hèr miaus, eth gat.
moquira	<i>n</i>	<i>f</i>	Substància espessa e pegosa que se hè ena mucosa deth nas.
perpau	<i>n</i>	<i>m</i>	Barra de hèr o de husta entà lheuar o separar ua causa de ua auta.
prumeria	<i>n</i>	<i>f</i>	Començament o principi d'ua causa.
remau	<i>n</i>	<i>m</i>	Tròç de còrda estacat en morre d'ua bèstia entà amiar-la
retirada	<i>n</i>	<i>f</i>	Sensacion que hè qu'ua causa sigue semblanta a ua auta. 1. Accion de hèr virades ath torn d'un èish. 2. Sensacion d'inseguretat e de pòur de quèir de naut en baish quan un s'aprèsse ath bòrd d'un lòc naut.
rodament	<i>n</i>	<i>m</i>	
rosent, -a	<i>adj</i>	<i>m f</i>	Caud enquia esdevier luminós.
sapastre, -a	<i>adj</i>	<i>m f</i>	Que hè mau eth trabalh, que damp eth non se pòt compdar entà hèr ua causa.
sarabat	<i>n</i>	<i>m</i>	Sorrolh fòrt e confús de gent que parle o cride, de causes que se hèn a botjar e quèn, etc.
secalh	<i>n</i>	<i>m</i>	Persona excessivament prima.
secar	<i>v</i>	<i>tr</i>	Hè a tornar sec, en tot trèir era umiditat. Deishar sense aigua (un arriu...) Hèr a pèrder eth chuc, era saba a ua planta o a un òrgan. 2. Devier sec
serment	<i>n</i>	<i>m</i>	Branca de cep.
sermentar	<i>v</i>	<i>tr</i>	Recuélher es serments
solada	<i>n</i>	<i>f</i>	1. Substància que se depause ath hons d'un recipient per sedimentacion des particules qu'un liquid amie en suspencion. 2. Quantitat de fruts queigudi ath pè d'un arbe per ua fòrta ventada..
tempèri	<i>n</i>	<i>m</i>	Mau temps, tempèsta. 1. Blòc d'arguila endurit ath solei o ath huec, que se ten entà hèr parets, vòutes, humenèges, etc. 2. Garròt de husta, de mata, de bambó, etc., generalment damp punh, entà amiar-lo ena man e apuar-se en eth caminant.
tòcho	<i>n</i>	<i>m</i>	
travar	<i>v</i>	<i>tr</i>	1. Arturar o alentir eth moviment (d'ua maquina, veïcul, etc.) en tot hèr anar eth fren o es frens. 2. Méter ua trava o traves (a quauqua causa o a quauque animau)
tremolum	<i>n</i>	<i>m</i>	Petites oscillacions involontàries qu'agiten un còs o ua part deth còs.